

RĪGAS DOMES IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS UN SPORTA DEPARTAMENTS

Krišjāņa Valdemāra iela 5, Rīga, LV-1010, tālrunis 67026816, e-pasts iksd@riga.lv

Rīgā

14.07.2023. Nr. DIKS-23-1304-nd

Uz 29.06.2023. Nr. 1-8/25

Latvijas Republikas Tiesībsarga birojs
paziņošanai e-adresē

Par vidējās izglītības pieejamību

Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamentā (turpmāk – Departaments) ir saņemta Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk – Tiesībsargs) 29.06.2023. vēstule Nr. 1-8/25, kurā Tiesībsargs informē par Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas sniegto viedokli (05.06.2023. vēstule Nr. 4-10e/23/1577) par Vispārējās izglītības likuma 41. panta otrās daļas tulkošanu un Departamenta 2023. gada 1. marta iekšējos noteikumos Nr. DIKS-23-9-nts “Kombinētā iestājpārbaudījuma organizēšanas kārtība un vienotu kritēriju noteikšana izglītojamo uzņemšanai 10. klasē Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēs” (turpmāk – Iekšējie noteikumi) noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem.

Tiesībsargs norāda, ka Iekšējos noteikumos noteiktie vienotie kritēriji izglītojamo uzņemšanai 10. klasē Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēs ir augstāki nekā vispārējās pamatizglītības iegūšanai noteiktās prasības, tādējādi netiek nodrošinātas bērnu intereses un tiesības uz kvalitatīvas vidējās izglītības pieejamību pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajās pašvaldības dibinātajās vispārējās izglītības iestādēs.

Vienlaikus Tiesībsargs norāda, ka pašvaldība ir nepareizi iztulkojusi Vispārējās izglītības likuma 41. panta otro daļu, t.i., dibinātājam ir noteiktas tiesības vērtēt un saskaņot izglītības iestādes plānotos iestājpārbaudījumus un uzņemšanas kritērijus, bet ne tiesības dot norādījumus izglītības iestādēm, kādi uzņemšanas kritēriji nosakāmi. Tiesībsarga ieskatā tiesību normā noteiktajai prasībai – saskaņot uzņemšanas kārtību ar dibinātāju – būtu jānovērš situācijas, kad visas pašvaldības vidējās izglītības iestādes nosaka augstākus izglītojamo uzņemšanas kritērijus 10. klasē nekā nepieciešams pamatizglītības iegūšanai, tādējādi nenodrošinot vidējās izglītības pieejamību atbilstoši Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajam. Vienlaikus Tiesībsargs norāda, ka Iekšējo noteikumu izstrādes process neatbilst labas pārvaldības principam.

Departaments ir iepazinies ar Tiesībsarga 29.06.2023. vēstulē Nr. 1-8/25 minēto informāciju un norāda, ka Departaments viedokli par vispārējās vidējās izglītības pieejamību un Iekšējos noteikumos noteiktajiem uzņemšanas kritērijiem sniedza Tiesībsargam 16.05.2023. vēstulē Nr. DIKS-23-947-nd “Par vidējās izglītības pieejamību”.

Departaments norāda, ka vairākos normatīvajos aktos – Latvijas Republikas Satversmē, Vispārējās izglītības likumā – ir noteikts, ka vispārējā pamatizglītība ir obligāta.

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

Par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi izglītojamie Ministru kabineta noteiktajā kārtībā saņem apliecību par vispārējo pamatizglītību, sekmju izrakstu un pamatizglītības sertifikātu, kas apliecina izglītojamā vērtējumu mācību priekšmetā, kurā ir organizēts centralizētais eksāmens. Saskaņā ar Izglītības likuma 5. panta otro daļu izglītojamajam ir tiesības iegūt izglītību nākamajā pakāpē, secīgi pārejot no vienas izglītības pakāpes uz otru.

Izglītojamajam, kurš saņēmis dokumentus par vispārējās pamatizglītības programmas apguvi, ir tiesības iegūt izglītību nākamajā pakāpē – vidējās izglītības pakāpē, izvēloties turpināt izglītības ieguvu vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības vai arī vispārējās un profesionālās vidējās izglītības virzienā un ņemot vērā Ministru kabineta noteikto vidējās izglītības pakāpes katra virziena mērķi un sasniedzamos rezultātus. Lai izglītojamais varētu uzsākt izglītības ieguvu nākamajā pakāpē – apgūt vispārējo vidējo izglītību, izglītības iestāde uzņem izglītojamo 10. klasē atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un izglītības iestādes uzņemšanas noteikumos noteiktajiem kritērijiem.

Ņemot vērā, ka vispārējās vidējās izglītības mērķis ir dot vispusīgas zināšanas, prasmes un kompetences un sagatavot izglītojamos izglītības turpināšanai augstskolās un koledžās, Ministru kabinets kopš 2018. gada ir noteicis izglītības kvalitātes kritērijus un sasniedzamo rezultātu un minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu klašu grupā vidējās izglītības pakāpē pašvaldību vispārējās vidējās izglītības iestādēs. Vienlaikus izglītības iestādes, ievērojot Ministru kabineta noteiktos izglītības kvalitātes kritērijus un sasniedzamo rezultātu, ņem vērā arī īstenotās vispārējās vidējās izglītības programmas noteiktos izglītības kvalitātes mērķus un sasniedzamos (kvalitatīvos un kvantitatīvos) rezultātus, nodrošinot Ministru kabineta 03.09.2019. noteikumos Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” noteikto prasību kvalitatīvu izpildi.

Saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma 39. panta otro daļu pamatizglītības sertifikātā norādītais mācību sasniegumu vērtējums attiecīgajā mācību priekšmetā kalpo kā konkursa atlases kritērijs izglītojamo uzņemšanai vidējās pakāpes izglītības programmās. Departamenta ieskatā, likumdevēja lietotais jēdziens “konkurss”, izmantojot Administratīvā procesa likuma 17. panta pirmās daļas 1. apakšpunktā noteikto gramatisko (filoloģisko) interpretācijas metodi, nozīmē rezultātu apkopošanu, ranžēšanu un salīdzināšanu ar konkursa vērtēšanas kritērijiem. Vienlaikus Departaments norāda, ka likumdevējs ir noteicis, ka izglītības iestādes saskaņā ar Vispārējās izglītības likuma 41. panta otro daļu un šī likuma pārejas noteikumu 51. punktu kā uzņemšanas kritēriju izglītojamo uzņemšanai vispārējās vidējās izglītības programmas 10. klasē var noteikt iestājpārbaudījumā iegūto rezultātu. Iestājpārbaudījumā iegūto rezultātu kā konkursa kritēriju izglītojamo uzņemšanai vispārējās vidējās izglītības programmas 10. klasē 2023./2024. mācību gadā ir noteikušas Rīgas valsts ģimnāzijas un Rīgas Franču licejs, ņemot vērā arī izglītojamo mācību sasniegumu vērtējumus pamatizglītības sertifikātā un sekmju izrakstā par vispārējās pamatizglītības apguvi. Tādējādi var secināt, ka likumdevējs ir noteicis, ka izglītības iestādes, uzņemot izglītojamo vispārējās vidējās izglītības programmas 10.klasē, ir tiesīgas sarindot pretendentes pēc iestājpārbaudījuma rezultāta vai pēc mācību sasniegumu vērtējuma pamatizglītības sertifikātā un attiecīgi atlasīt pretendentes ar augstākiem rezultātiem. Departaments informē, ka izglītības iestādes, kuras īsteno vispārējās vidējās izglītības programmu, kritērijus un prasības izglītojamo uzņemšanai 10. klasē ir noteikušas savos uzņemšanas noteikumos, saskaņojot tos ar Departamentu. Vienlaikus Departaments norāda, ka nav pamatots Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas 05.06.2023. vēstulē Nr. 4-10e/23/1577 izteiktais viedoklis,

ka Rīgas valsts ģimnāzijām un vidusskolām ir vienādas prasības attiecībā uz izglītojamo uzņemšanu vispārējās vidējās izglītības programmas 10. klasē.

Departaments nepiekrīt Tiesībsarga izteiktajam viedoklim, ka pašvaldībai būtu jānovērš situācijas, kad visas pašvaldības vidējās izglītības iestādes nosaka augstākus izglītojamo uzņemšanas kritērijus 10. klasē nekā nepieciešams pamatizglītības iegūšanai, tādējādi pašvaldība ir nepareizi iztulkojusi Vispārējās izglītības likuma 41. panta otro daļu. Departaments norāda, ka vairākos normatīvajos aktos – Pašvaldību likumā, Izglītības likumā, Vispārējās izglītības likumā, Ministru kabineta noteikumos, Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2021.-2027. gadam u.c. – ir noteikta pašvaldības kompetence nodrošināt vidējās izglītības pieejamību pašvaldības administratīvajā teritorijā. Saskaņā ar Izglītības likuma 17. panta trešās daļas 1²) apakšpunktu pašvaldība nodrošina pieejamu un kvalitatīvu izglītību savā teritorijā atbilstoši valsts noteiktajiem mērķiem un personas vajadzībām. Savukārt Izglītības likuma 29. pantā ir noteiktas pašvaldības kā izglītības iestādes dibinātāja kompetences, kas paredz pašvaldības atbildību par izglītības kvalitāti tās padotības izglītības iestādēs, kā arī pienākumu noteikt un izvērtēt izglītības iestādes darbības un izglītības programmu īstenošanas kvalitātes mērķus un sasniedzamos rezultātus Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Ņemot vērā iepriekš minēto, Departamenta ieskatā pašvaldībai kā izglītības iestāžu dibinātājam ir tiesības vispārējās vidējās izglītības iestādēm dot norādījumus par to īstenoto izglītības programmu kvalitāti un sasniedzamajiem rezultātiem.

Attiecībā uz Iekšējo noteikumu izstrādes procesu Departaments informāciju Tiesībsargam sniedza 16.05.2023. vēstulē Nr. DIKS-23-947-nd “Par vidējās izglītības pieejamību”. Papildus Departaments norāda, ka jautājumu par izglītojamo uzņemšanu Rīgas valstspilsētas pašvaldības vispārējās vidējās izglītības iestādēs 10. klasē 2023./2024. mācību gadā Departaments un izglītības iestādes aktualizēja jau 2022. gada maijā, kad tika pieņemti Ministru kabineta 17.05.2023. noteikumi Nr. 299 ”Grozījumi Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem”. Ņemot vērā Vispārējās izglītības likuma 41. panta otrajā daļā noteikto, ka izglītības iestādes nav tiesīgas rīkot iestājpārbaudījumus mācību priekšmetos, kuros izglītojamie ir kārtojuši centralizētos eksāmenus, Departaments 2022. gada rudenī rosināja nozares atbildīgo ministriju – Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministriju – aktualizēt jautājumu par izglītojamo uzņemšanu vispārējās vidējās izglītības programmā, veicot grozījumus Vispārējās izglītības likumā. Departaments vairākkārt iniciēja tikšanos ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Lielo pilsētu asociāciju, Latvijas izglītības vadītāju asociāciju, citu pašvaldību valsts ģimnāziju direktoriem, lai apspriestu likumprojekta “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” tekstuālo redakciju. Saeima likumprojektu “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” pieņēma 2023. gada 20. aprīlī. Departaments norāda, ka Iekšējie noteikumi ir izdoti saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72. panta pirmās daļas 2. apakšpunktu un Vispārējās izglītības likuma 41. panta otro daļu. Iepriekš minētās tiesību normas neparedz, ka Departamentam, izdodot iekšējo normatīvo aktu, tā pieņemšanas procesā būtu jāiesaista izglītojamie un viņu vecāki. Departaments nepiekrīt Tiesībsarga viedoklim, ka Iekšējo noteikumu izstrādes process neatbilst labas pārvaldības principam.

Ņemot vērā nozares politikas plānošanas dokumentos noteiktos izglītības kvalitātes sasniedzamos (kvantitatīvos un kvalitatīvos) mērķus, Rīgas pašvaldība regulāri ir vērtējusi vispārējās izglītības iestāžu īstenoto izglītības programmu kvalitāti un sasniegtos rezultātus, plānojot un veicot Rīgas skolu tīkla optimizācijas pasākumus, kas ietver gan izglītības

iestādes pakāpes maiņu (no vidusskolas uz pamatskolu), gan izglītības iestāžu likvidāciju vai reorganizāciju.

Departaments informē, ka Rīgas valstspilsētas pašvaldībā 2022./2023. mācību gadā ir 27 pamatskolas, kuras īsteno vispārējās pamatizglītības programmu, un 64 vispārējās vidējās izglītības iestādes, t.sk. valsts ģimnāzijas, kuras īsteno vispārējās pamatizglītības programmu vai otrā posma (7.-9. klase) vispārējās pamatizglītības programmu. 2022./2023. mācību gada noslēgumā Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestāžu vispārējās pamatizglītības programmas 9. klasē mācījās 6125 izglītojamie. Savukārt 2023./2024. mācību gadā Rīgas valstspilsētas pašvaldības vispārējās vidējās izglītības programmas 10. klasēs plānotais vietu skaits ir 4199 izglītojamajiem. Vēršam uzmanību, ka katru gadu uzņemšanai 10. klasēs Rīgas valstspilsētas vispārējās vidējās izglītības iestādēs piesakās izglītojamie, kuri vispārējo pamatizglītību ir ieguvuši citas pašvaldības vispārējās izglītības iestādē. Tādējādi tas arī rada papildu konkurenci Rīgas vispārējās izglītības iestāžu 9. klašu izglītojamiem.

Departaments informē, ka Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēs turpinās izglītojamo uzņemšana uz brīvajām vietām 10. klasē vispārējās vidējās izglītības programmās atbilstoši izglītības iestāžu noteiktajiem uzņemšanas noteikumiem. Ņemot vērā 10. klašu komplektēšanas gaitu, izglītības iestādes, saskaņojot ar Departamentu, varēs veikt izmaiņas uzņemšanas noteikumos. Vienlaikus Departaments sadarbībā ar izglītības iestāžu vadības komandām izvērtēs izglītojamo uzņemšanas procesa vispārējās vidējās izglītības programmas 10. klasē norisi un rezultātus un atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei Departaments izsvērs nepieciešamību izdot saistošos noteikumus par izglītojamo uzņemšanu Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestāžu vispārējās vidējās izglītības programmas 10. klasē, tādējādi nodrošinot sabiedrības līdzdalību jautājuma par kvalitatīvas vispārējās vidējās izglītības pieejamību Rīgas valstspilsētas administratīvajā teritorijā risināšanā.

Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta
departamenta direktora p.i.

I.Balamovskis

Doniņa 67181395